

Arany János

Életrajz:

- 1817 Nagyszalonta
- Szegény családból származik, 10 gyerek volt (2-en maradtak életben, János és nővére)
- Gondosan nevelték, alig engedték közösségbe, így Arany magányos zárkózott típus
- Iskolás kora előtt tudott írni, olvasni.
- Debreceni Kollégium diákja
- Olvasott, tájékozott ember volt
- 19 évesen vándorszínésznek állt, majd visszaköltözött Nagyszalontára, ahol hivatalnoki állást vállalt
- Másodjegyző, majd magyar-latin szakos tanár.
- Felesége: Ercsey Julianna (2 gyermek: Laci, Juliska)
- Az igazi sikert 1846-ban a Toldi hozta
- Nemzetőrnek állt
- Nem volt tagja a Tízek Társaságának, nem vett részt a forradalmi előkészületekben
- Elvesztette legjobb barátját, a szabadság reménye is szertefoszlott
- 1851ben Nagykőrösön 10 évi a helyi gimnázium tanára volt
- Ekkor írja első balladáit
- Az akadémia tagjává választották, Kisfaludy Társaság igazgatója
- Lánya váratlanul meghal, felhagy 10 évig az írással, minden pozíciójáról lemond
- 1870-es évek közepén újra ír, mikor Gyulai Páltól egy kapsos könyvet kap
- Ebbe gyűjti utolsó műveit a Margitsziget fái alatt (Őszikék)
- 1882-ben hosszú, súlyos betegségben meghal

Ballada:

- Középkorban alakult ki, Villon használja, ez nem műfaj, hanem forma volt
- Villon kettős és egyszerű balladát ír, tánc lépésekkel adták elő
- Műfajja a romantika tette
- Epika, líra, dráma elemei ötvöződnek
- Utalás, elhallgatás stb. jellemzi
- Népballada:
 - Szájról szájra terjed (székelyeknél, skótoknál)
- Műballada:
 - Szerzője ismert

Arany Balladái:

- Központjában mindig a tragikus történet áll
- Verses, lírai forma
- Epika műnemébe tartozik, mert történetmesélő, de lírai és drámai vonásokat tartalmaz
- A népköltészetben alakult ki, de Arany emelte világirodalmi rangúvá

Általános jellemzők:

- Balladai homály, titokzatosság, kihagyásos szerkezet, töredezett elbeszélésmód, azaz az események bizonyos elemeit az olvasó fantáziájára bízta
- Párbeszédre épül, kevés írói közlést tartalmaz
- Fő szerkesztőelv: fokozatosság
- Sok ismétlődő elem

Arany balladai újításai:

- Témája:
 - Bűn és bűnhődés, de bűn nincs a műben, lelki folyamatot mutat be, a büntetés a lélek síkján játszódik le
- Párhuzamos szerkesztésmód:
 - Néhány cselekmény több szálon fut, ezek fokozatosan egymást erősítik (többszólamú balladák)
- Egyszólamú balladák:
 - 1 cselekményszál

Csoportosítás:

- Keletkezésük szerint:
 - Nagykőrösi balladák
 - 1850-es években
 - Walesi bárdok, Ágnes asszony
 - Ószikék balladái:
 - 1870-es években
 - Tengeri-hántás, Hídavatás
- Témájuk szerint:
 - Lélektani:
 - Ágnes asszony
 - Történelmi
 - Szondi két apródja
 - V. László
 - Parasztsballada:
 - Tetemre hívás
 - Modern, nagyvárosi ballada:
 - Hídavatás

A walesi bárdok

- Osztrák elnyomást történelmi párhuzamba állítja az angol uralkodó skót hatalmával
- Balladai vonások:
 - Visszatérő motívum:
 - A változás, a hangulat, fokozódását szemlélteti
 - Fokozatosság:
 - A 3 bárd egyre fokozatosabban utasítja vissza
 - A bűn és bűnhődés motívuma:
 - Uralkodó kivégzi, aki nem áll mellé, ez miatt büntület
 - Párbeszédek:
 - Saját korának szóló üzenete:
 - Elítéli az idegen zsarnokot és hűsége kitartásra szólít fel
 - A bárdok személyében példaképet állít az 50-es évek elé

Tengeri-hántás

- Többszólamú, 70-es évek balladája, parasztsballada
- A
- A
- B
- B
- X-> kibeszélő sor
- B

← Rímkép

- 2 szálon fut:
 - Az egyik a kukoricafosztás körülményeit mutatja be, utal a napra, évszakra, közösen végzett munkára
 - Ez a kerettörténet a ballada elején és végén, illetve a kibeszélő sorokban jelenik meg gondolatjellel és rímtelenséggel különül el
 - Dalos Eszti és Tuba Ferkó szerelmi tragédiája, amit a tűz körül az egyik mesélő idéz fel
 - Eszti a mezőn az aratókkal dolgozott. Az ártatlan lányt elcsábította a nyáját őrző Ferkó bánatos dala
 - A lány éjjel kiszökött a fiúhoz és felelőtlen kalandba bonyolódott
 - A bölcs mesélő ezért többször is figyelmezteti a hallgatóságot, hogy mindig gondoljanak tetteik következményére
 - Ferkó új legelőre hajtotta nyáját, Eszter pedig magára maradt bánatában, szegyenében
 - Halálának pontos okát balladai homály fedi, valószínűleg öngyilkosságot követ el, hogy megmeneküljön a falu ítéletétől
 - Miután Ferkó visszatért, már csak a lány sírját látogathatta meg, s egyetlen homályos toldalék utal arra, hogy a koporsóba Eszti a gyermeket is magával vitte
 - Ferkó bűne erkölcsi természetű, becsapta és szerelemmel hitegette a lányt, majd a bajban magára hagyta.
 - Büntetése a bűnnek megfelelően súlyos
 - A lelkiismerete nem hagyja nyugodni, nem tud aludni, s fentről mintha Eszti hangját hallaná, így éjszaka felkapaszkodik a templom tornyára alvajáróként és onnan zuhan a mélybe
 - A versszakok tartalma és a környezet bemutatás a kibeszélő sorokban hangulatilag összefüggnek
 - Pl:
 - Eszti érettségét a Hold kerektségével szemlélteti, így a 2 szál fokozatosan erősíti egymást
 - Tanulsága örökérvényű, minden kornak szól
 - Az ember felelős a tetteiért, s a meggondolatlan tettek súlyos következményekkel járnak

Ágnes asszony:

- Nagykőrösi, egyszólamú, lélektani ballada
- Bűn és bűnhődés motívumára épül
- Bűn: Férj meggyilkolása szeretőjével együtt, a bűn erkölcsi természetű
- Lelkiismeret furdalását okozhatja a hűtlenség, és az is, hogy segített a gyilkosság nyomának eltüntetésében
- A bűn már a cselekmény kezdete előtt megtörtént, a következményeket mutatja be
- Központban a lelki folyamat ábrázolása áll, mert a büntetés nem a törvény, hanem a lelkiismeret síkján történik
- Ágnes asszony megőrülése fokozatosan bontakozik ki, ezt erősíti a lepedő mosása (ismétlődő motívum)
- Balladai homály fedi, hogy miért tagadja a gyilkosságot a mű elején, a későbbiek azt bizonyítják, hogy a büntület olyan mértékben marcangolja, hogy még magának sem akarja beismerni mi történt
- Az első jele az elméje megbomlásának az, amikor a Hajduk kérdésére ésszerűtlen választ ad, amikor börtönbe zárják, látomások kezdik gyötörni, a sötétben rémeket lát, egy kis fénysugár a kapaszkodó, ami visszavezet ép elméjéhez
- A bírák elé vezetve másoknak akarja bizonyítani, hogy még megőrizte a józan gondolkodás képességét, azonban a vallatás során a bölcs bírák számára is kiderül, hogy az asszony nem sújthatja olyan keményen a törvény keze, mint ahogy saját lelkiismerete
- Ágnes azzal védekezik, hogy haza kell mennie, mert várja a mosás
- A bírák szavak nélkül is értik egymást és elengedik a bűnös asszonyt

- Ettől kezdve felgyorsulnak az események
- Napok, hónapok, évek telnek el
- A lepedőből szakadt rongy lett, de Ágnes asszony még mindig látja benne a foltot, amit férje vére hagyott
- Megszállottan igyekszik eltüntetni
- Már semmi nem érdekli az életben, mint, hogy bűnétől szabaduljon
- Balladai jellemzők:
 - Refrénes:
 - Ismétlődő sorok, mintha a főhős nyomasztó segélykiáltásai lennének, így előrevetíti a tragédiát